

Osztályozás		Tárgy	
		52	
Budapestre vonatkozó újságcikkek			
Az ember a csillagokra néz			
Szerző:			
Havi kétszáz előadás, 240 amatőr távcsőépítés			
— a tömegkultúra része lett a csillagászat			
Személy		Helyszám	
		19594	
Forrás:		(Köt. v. füz.) (Oldal)	
Kétfői Hírek		1959. dec. 14	
(Hely)		(Idő)	

„Tessék mondani, mitől vannak ezek a foltok a Napon?”
 = kérdezte több tucatnyi telefonáló az „Uránia” Bemutató Csillagvizsgáló munkatársait az elmúlt napokban, egy szabad szemmel is látható napfolt-csoport megjelenésekor. A restorhaavei Johann Fabricius, ki egy híján 350 esztendeje, 1610 decemberében, elsőként pillantotta meg a Nap foltjait, alighanem szíves-örömmel feltámadt volna pár napra — telefonügyeletessnek. Ez esetben, persze, akadtak volna egyéb teendői is: közölni a Hold méreteit, eldönteni, hogy két Láng-gyári munkás közül az nyerje-e a kistüveg sört, aki szerint Földünk úttársa is forog saját tengelye körül, vagy az, aki ennek ellenkezőjére fogadott...

Nemcsak Fabricius korában, még négy-öt évvel ezelőtt is ritkaságszámba ment az ilyesmi. Am, a mesterséges holdak és bolygók, a Holdba találó és azt megkerülő rakéták az emberek tudatában fényévek millióival hozták közelebb a csillagok titokzatos világát. Ma már azok is, akiket nem hajt tudományos kutató szenvedély, többet akarnak tudni erről a világról.

Tízszeresére nőtt érdeklődés

Az első szputnyik felbocsátása előtt Budapesten 20–25 csillagászati ismeretterjesztő előadást tartottak havonta. Most mintegy kétszáz tart a TIT — az üzemek, intézmények dolgozóinak „rendelése” szerint. A Csepel Vas-és Fémművekben például szeptember 15. óta 33 ilyen tárgyú előadást rendeztek. A csepeli Munkásotthonban 400 nyugdíjas munkás hallgatta meg a „Csillagászat és babona”, a „Van-e élet a Földön kívül”, az „Űrhajózás” és a „Legenda és valóság a csillagos égről” című előadásokat. Sorozatos előadásokon ismerkednek a világmindenség titkaival a Szabó Ervin Könyvtár dolgozói is. Vidéken ugyancsak hatalmasat nőtt az érdeklődés; a TIT csillagászati előadógárdája — bár az utóbbi időben kétszeresére bővült — mind nehezebben elégíti ki az igényeket. Könnyitene az utánpótlás gondjain, ha a fizika-földrajz- és matematika-szakos pedagógusok továbbképzése kiterjedne a csillagászat legújabb eredményeire is.

A Gellérthegy oldalában emelkedő „Uránia” Bemutató Csillagvizsgálónak két-három éve még legfeljebb 4–500 látogatója volt havonta. Az idén ősszel a havi „forgalom” elérte a 2600 főt. Derült estéken a tetőterasz zsúfolásig megtelik vendégekkel, akik a távcsövön át 150–600-szoros nagyításban szemlélik a Saturnust, a Venust, a Jupitert és a többieket. Utána — s ennek már a borús idő sem akadálya — az előadóteremben gyarapítják csillagászati ismereteiket. Többségük diák, de nagy számban jönnek felnőttek is. A Csatornázási Művektől 40, a Ferencvárosi Állomásról 70, a Szellőzőművektől 50 főnyi csoport járt itt az utóbbi napokban.

Több szemléltetési lehetőséget

A csoportok létszáma nem az érdeklődés mértékét tükrözi, hanem — a helyszűkét. A teraszon mintegy negyvenen, a teremben nyolcvan-an férnek el egyszerre. A távcsőnél mindenki csak másod-

perceket tölthet, hiszen a többiek ezalatt a lépcsőházban vagy az emeleti átjáróhelyiségben várakoznak. Ez utóbbit egyébként több száz éves távcsövek, napórák, vertikális körök és más, műemlékké nyilvánított, értékes és érdekes műszerek töltik meg, rak társzerűen összezsúfolva. Bemutatásukhoz, alaposabb ismertetésükhöz itt nincsenek meg a kellő feltételek. Amint-hogy nem nyílik mód egyéb szemléltető eszközök alkalmazására sem. Olyanokéra, mint a „napkohó”, amely bemutatja, miként olvaszt fémeket, hajt gőzgépet a Nap energiája. Vagy mint a planetárium, amelynek kupolájában a néző összefüggő, látványos képet kap a csillagos égről, az égitestek mozgásáról. (Ilyen planetárium csaknem minden európai fővárosban működik, sőt, Csehszlovákiában, a prágai mellett, vidéken is létesítenek tizenkettőt, kisebb méretben.) A

TIT tervbe is vette a budapesti „Uránia” bővítését egy új bemutató-részleggel, amely a szemközti üres telken létesülne, 50 cm átmérőjű távcsővel, „napkohóval” és néhány más műszerrel. Ha pedig a különböző állami és társadalmi szervek, intézmények — amelyeknek dolgozói a csillagvizsgálót oly kedvvel látogatják — maguk is tennének ez ügyben egyet-mást (Miskolcon például az ottani „Uránia” kupoláját és egyes műszereket alkatrészeit a helyi üzemek készítették el), akkor közös erővel, olyan bemutató csillagdát hozhatnának létre, amely méltó Budapesthez és lakosságának a csillagászat

iránt megnövekedett érdeklődéséhez.

Népszerű csillagászati szakirodalmat

Ez az érdeklődés egyébként mind több embernél válik kutató-szenvedéllyé. Tanfolyamokon, szakkörökön több százán ismerkednek a csillagászat gyakorlati ismereteivel. Az „Uránia” Ismeretterjesztő Boltban havonta 45 csillagászati megfigyelésre alkalmas távcsövet vásárolnak és 240 lencsét, otthoni távcsőépítéshez. Keresik a csillagászati szakirodalmat is: ideje lenne már egy ilyen irányú, népszerű, olcsó sorozatot megjelentetni.

Látnivaló, hogy az ugrás-szerű fejlődésnek indult igények kinőtték a csillagászati ismeretterjesztés eddigi kereteit. Öröm ez — kulturális forradalmunk további kibontakozását jelzi —, de gond is. Probléma, amelyet — bár nála sürgetőbbek is akadnak — előbb-utóbb meg kell oldanunk.

Berényi György